

ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟΣ

Πηνελόπη Στράτη

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος: Παράδοση και Μοντερνισμός

Δημιουργός: Πηνελόπη Στράτη

Τάξη: Α΄, Β΄, Γ΄ Λυκείου

Διδακτικό αντικείμενο: Νεοελληνική Λογοτεχνία

Διδακτική ενότητα: Παράδοση και Μοντερνισμός

Χρονική διάρκεια: 8 διδακτικές ώρες

Προϋποθέσεις υλοποίησης: Είναι επιθυμητή η εξοικείωση με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας και με τις βασικές δεξιότητες χρήσης ΤΠΕ: πλοήγηση στο διαδίκτυο, χρήση του προγράμματος επεξεργασίας κειμένου, του προγράμματος παρουσίασης διαφανειών και του google docs.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το διδακτικό σενάριο που ακολουθεί διατρέχει τη νεοελληνική ποίηση, εστιάζοντας σε λογοτεχνικές σχολές, ρεύματα και ποιητές που αποτέλεσαν ορόσημο στην πορεία της, από το δημοτικό τραγούδι έως τη νεότερη εποχή. Οι μαθητές/τριες εντοπίζουν τα κύρια χαρακτηριστικά της νεοελληνικής ποίησης όσον αφορά τη θεματική, τη γλώσσα και τη στιχουργία, διερευνούν τη σχέση της με τα ευρωπαϊκά λογοτεχνικά ρεύματα και την αλληλεπίδρασή της με άλλες τέχνες. Οι δραστηριότητες που προτείνονται στοχεύουν στο να καταστήσουν τους/τις μαθητές/τριες ικανούς/ές να αναγνωρίζουν αν ένα ποίημα ανήκει στην παράδοση ή τον μοντερνισμό ή βρίσκεται στο μεταίχμιό τους, να το εντάσσουν σε συγκεκριμένα λογοτεχνικά ρεύματα, αλλά και να αναγνωρίζουν τα κύρια στοιχεία ποιητικής των μειζόνων λογοτεχνών.

ΣΤΟΧΟΙ

➤ Γνωστικοί

- × Να αποκτήσουν οι μαθητές/τριες μια συνολική εικόνα της εξέλιξης της νεοελληνικής ποίησης.
- × Να γνωρίσουν τα χαρακτηριστικά των δημοτικών τραγουδιών, της κρητικής λογοτεχνίας, των λογοτεχνικών κινήματων του ρομαντισμού, του παρνασσισμού, του συμβολισμού και του νεοσυμβολισμού, του μοντερνισμού και της νεοτερικής ποίησης, του υπερρεαλισμού και του νεοϋπερρεαλισμού.
- × Να γνωρίσουν τα χαρακτηριστικά του έργου σημαντικών νεοελλήνων ποιητών και να τους συσχετίσουν με συγκεκριμένα λογοτεχνικά ρεύματα ή λογοτεχνικές σχολές.
- × Να διακρίνουν και να κωδικοποιήσουν τα χαρακτηριστικά της μοντέρνας και της παραδοσιακής ποίησης και να τα εντοπίζουν σε ποιήματα.
- × Να διαπιστώσουν την επίδραση της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας στη νεοελληνική και να διερευνήσουν τον τρόπο πρόσληψής της από τους Έλληνες ποιητές.
- × Να συνειδητοποιήσουν την αλληλεπίδραση της λογοτεχνίας με τις άλλες τέχνες (ζωγραφική, μουσική, θέατρο) και να αναγνωρίσουν την υποκειμενική πρόσληψη της ποιητικής δημιουργίας.
- × Να εντάσσουν ένα ποιητικό έργο σε μια θέση στη χρονογραμμή της εξέλιξης από την παραδοσιακή στη μοντέρνα ποίηση.

x Παιδαγωγικοί

- x Να προσεγγίσουν τη γνώση με αυτενέργεια, αναλαμβάνοντας κεντρικό και ενεργητικό ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία.
- x Να οικοδομήσουν τη γνώση μέσω της διερευνητικής και ανακαλυπτικής μάθησης.
- x Να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργατικής και ομαδικής μάθησης.
- x Να δραστηριοποιηθούν στη βιωματική μάθηση.
- x Να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη.

x Αξιοποίησης ΤΠΕ

- x Να αποκτήσουν θετική στάση απέναντι στη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- x Να αναπτύξουν δεξιότητες αποτελεσματικής αναζήτησης στο διαδίκτυο και επιλογής της κατάλληλης πληροφορίας.
- x Να εξοικειωθούν με τα χαρακτηριστικά του πολυτροπικού κειμένου.
- x Να είναι σε θέση να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά σε αυθεντικές επικοινωνιακές περιστάσεις που οι ΤΠΕ δημιουργούν.
- x Να αναπτύξουν κριτική στάση απέναντι στον πολιτισμικό και ιδεολογικό χρωματισμό του περιβάλλοντος του διαδικτύου.

ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

x Παρουσίαση του θέματος και σύνδεση με τη σχολική πραγματικότητα

Το διδακτικό σενάριο που ακολουθεί διερευνά τη σχέση παράδοσης και μοντερνισμού, μελετώντας ποιήματα που συμπεριλαμβάνονται στα σχολικά βιβλία Λογοτεχνίας των τριών τάξεων του Λυκείου. Κατά τη διεξαγωγή του σεναρίου επιχειρείται μελέτη και σύγκριση ποιημάτων και λογοτεχνικών ρευμάτων, καθώς και εκπόνηση ατομικών και ομαδικών συνθετικών εργασιών.

➤ Μεθοδολογία της διδασκαλίας, προαπαιτούμενες γνώσεις και ρόλοι διδάσκοντος-διδασκομένων

Είναι επιθυμητή η εξοικείωση με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας και με τις βασικές δεξιότητες χρήσης ΤΠΕ: πλοήγηση στο διαδίκτυο, χρήση του προγράμματος επεξεργασίας κειμένου, του προγράμματος παρουσίασης διαφανειών και του google docs. Ένας μαθητής ορίζεται ως συντονιστής όλων των ομάδων, ενώ σε κάθε ομάδα ορίζεται ένας μαθητής ως γραμματέας και ένας ως υπεύθυνος διαδικτυακής έρευνας και χρήσης υπολογιστή. Οι μαθητές/τριες συναποφασίζουν και συνεργάζονται κατά την εκπόνηση των δραστηριοτήτων των ομαδικών και κοινών φύλλων εργασίας στο σχολικό εργαστήριο. Παράλληλα, τους δίνεται η δυνατότητα να παράγουν πολυτροπικά κείμενα σε αλληλεπίδραση με τα ερεθίσματα που προσλαμβάνουν από τα ποιήματα που μελετούν. Ο ρόλος του διδάσκοντος είναι διαμεσολαβητικός, συμβουλευτικός, και εμπνευστικός, ενθαρρύνοντας τη διερευνητική και ανακαλυπτική μάθηση.

➤ Ενδεικτική χρονική κατανομή των μαθητικών δραστηριοτήτων

x Α΄ Φάση: εργασία σε ομάδες (4 διδακτικές ώρες)

Αρχικά γίνεται χωρισμός των μαθητών σε 8 ομάδες, ισάριθμες των υπό μελέτη λογοτεχνικών ρευμάτων και ποιητών παράδοσης και μοντερνισμού. Μελετώνται από κάθε ομάδα: 1) δημοτικό τραγούδι και κρητική λογοτεχνία, 2) ρομαντισμός στην Αθηναϊκή και την Επτανησιακή Σχολή, 3) παρνασσισμός στη Νέα Αθηναϊκή Σχολή, 4) συμβολισμός στη Νέα

Αθηναϊκή Σχολή και νεοσυμβολισμός στη γενιά του 1920, 5) Κωνσταντίνος Καβάφης, 6) μοντερνισμός και νεοτερική ποίηση στη γενιά του 1920 και 1930, 7) υπερρεαλισμός στη γενιά του 1930 και νεοϋπερρεαλισμός στη νεότερη ποίηση, 8) Σεφέρης, Ελύτης, Ρίτσος.

Το σενάριο αρχικά ενθαρρύνει, μετά τη μελέτη των ποιημάτων που ορίζονται από το αναλυτικό σχολικό πρόγραμμα, τη διαισθητική συλλογή από τους/τις μαθητές/τριες των χαρακτηριστικών για κάθε λογοτεχνικό είδος, ρεύμα ή ποιητή στοιχείων, με αξιοποίηση της γνώσης που αποκόμισαν στο προ-αναγνωστικό στάδιο, εστιάζοντας στη θεματική, τη νοηματική αλληλουχία, τη γλώσσα, τη στίξη, τη στιχουργία. Για μια πιο σφαιρική μελέτη, προτείνεται στους/στις μαθητές/τριες να αντλήσουν στοιχεία από περισσότερα ποιήματα που βρίσκουν σε έγκυρους διαδικτυακούς τόπους. Οι μαθητές/τριες, εξοικειωμένοι/ες με ένα μεγάλο μέρος των προς μελέτη ποιημάτων ήδη από το προ-αναγνωστικό στάδιο και αξιοποιώντας τις υπάρχουσες λογοτεχνικές γνώσεις τους, καταγράφουν σε πίνακες τα στοιχεία που εντοπίζουν, ανθολογώντας κάθε φορά και τους αντίστοιχους στίχους, ώστε να τεκμηριώσουν την εκάστοτε επιλογή τους.

Στη συνέχεια, οι μαθητές/τριες παραπέμπονται σε πληροφορίες των σχολικών βιβλίων και σε διαδικτυακές πληροφορίες σχετικά με το εκάστοτε λογοτεχνικό είδος, ρεύμα, σχολή, γενιά ή ποιητή και εντοπίζουν επιπλέον στοιχεία για τα χαρακτηριστικά, την ιστορικότητα, τις επιρροές, τη σχέση με τα ευρωπαϊκά τεκταινόμενα. Μετά τη θεωρητική τους θωράκιση, οι μαθητές/τριες εμπλουτίζουν τους πίνακές τους με νέα στοιχεία.

Τέλος, η κάθε ομάδα, αξιοποιώντας τους διαθέσιμους κάθε φορά διαδικτυακούς πόρους, διανθίζει το έγγραφό της με πίνακες, εικόνες από θεατρικές παραστάσεις, μουσική ή βίντεο που σχετίζονται με το υλικό που μελέτησε. Οι μαθητές/τριες κατά τον τρόπο αυτό καλούνται να συσχετίσουν τη λογοτεχνία με τις άλλες τέχνες και να παρατηρήσουν την μεταξύ τους αλληλεπίδραση, κρίνοντας ταυτόχρονα κάθε φορά το υλικό που επεξεργάζονται και καταθέτοντας σκέψεις, απόψεις ή συναισθήματα για τις προσωπικές τους προσλαμβάνουσες από την ποίηση και την τέχνη εν γένει.

✱ Β' φάση: εργασία στην ολομέλεια (4 διδακτικές ώρες)

Στη δεύτερη φάση, αφού διαβαστούν κάποια αντιπροσωπευτικά ποιήματα από κάθε ομάδα, ανακοινώνονται τα αποτελέσματα των ερευνών από τους γραμματείς. Όλες οι ομάδες κρατούν σημειώσεις και συμμετέχουν ενεργά με παρεμβάσεις και προσθήκες, προετοιμάζοντας έτσι τις επόμενες δραστηριότητες, που αφορούν στη σύγκριση των λογοτεχνικών ρευμάτων, σχολών και ποιητών μεταξύ τους. Κατά τη διεξαγωγή της σύγκρισης, ανιχνεύονται επιρροές από προγενέστερα ρεύματα ή ποιητές, χρονικές επικαλύψεις, σχέσεις με ευρωπαϊκά ρεύματα, επιδράσεις σε μεταγενέστερους ποιητές ή ρεύματα. Κατόπιν, επιχειρείται ένταξη των μελετούμενων ρευμάτων και ποιητών στην παράδοση, τον μοντερνισμό ή το μεταίχμιό τους, με βάση τα χαρακτηριστικά τους.

Στη συνέχεια, οι ομάδες συνεπεξεργάζονται τα στοιχεία τους μέσω εγγράφου των google docs και συνδημιουργούν έναν πίνακα που αποτελεί το επιστέγασμα των ερευνών τους, καθώς συγκεντρώνει και συγκρίνει όλα τα χαρακτηριστικά της παράδοσης και του μοντερνισμού. Για μια πιο παραστατική γνώση της ιστορικότητας, της συνέχειας και της σχέσης των λογοτεχνικών ρευμάτων, οι μαθητές/τριες σχηματίζουν μια χρονογραμμή, στην οποία τοποθετούν τα λογοτεχνικά ρεύματα και τους ποιητές που μελέτησαν.

Ως έκφραση της πρόσληψης των ποιημάτων που μελέτησαν, οι μαθητές/τριες καλούνται να αναπτύξουν δική τους καλλιτεχνική δραστηριότητα, είτε με προσωπική ζωγραφιά, είτε με παρουσίαση διαφανειών. Τέλος, επιχειρείται διερεύνηση του βαθμού εμπέδωσης της γνώσης που αποκόμισαν οι μαθητές/τριες από την έρευνά τους: καλούνται να διαβάσουν άγνωστα σ' αυτούς ποιήματα και να τα εντάξουν αρχικά στην παράδοση ή το μοντερνισμό, στη συνέχεια σε συγκεκριμένο λογοτεχνικό ρεύμα, και τέλος να τα αποδώσουν σε συγκεκριμένο δημιουργό. Τους δίνεται στο τέλος η δυνατότητα, με παραπομπή σε διαδικτυακούς τόπους, να διερευνήσουν την εγκυρότητα της απάντησής τους, ώστε με αναστοχασμό και συνεχή έρευνα να φτάσουν στη σωστή απάντηση.

➤ Αξιολόγηση του σεναρίου

Κατά τη διεξαγωγή του διδακτικού σεναρίου δόθηκε η ευκαιρία στους/στις μαθητές/τριες να αποκτήσουν μια συνολική εικόνα της εξέλιξης της νεοελληνικής ποίησης, γνωρίζοντας τα χαρακτηριστικά λογοτεχνικών σχολών και ρευμάτων της παράδοσης και του μοντερνισμού, καθώς και σημαντικών νεοελλήνων ποιητών, κωδικοποιώντας τα χαρακτηριστικά της μοντέρνας και της παραδοσιακής ποίησης και εντάσσοντάς τα στη χρονογραμμή της εξέλιξης. Διαπίστωσαν επίσης την επίδραση της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας στη νεοελληνική και διερεύνησαν τον τρόπο πρόσληψής της από τους Έλληνες ποιητές, συνειδητοποίησαν την αλληλεπίδραση της λογοτεχνίας με τις άλλες τέχνες (ζωγραφική, μουσική, θέατρο) και διερεύνησαν την υποκειμενικότητα της πρόσληψης της ποιητικής δημιουργίας. Οι μαθητές/τριες ανταποκρίθηκαν με προθυμία στο σύνολο των προτεινόμενων δραστηριοτήτων, αν και τις θεώρησαν αρκετά απαιτητικές.

Α΄ Φάση: Εργασία σε ομάδες
1ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: 4 διδακτικές ώρες
1η ομάδα: Δημοτική ποίηση και Κρητική λογοτεχνία

- Αφού συνεννοηθείτε μεταξύ σας, να χωριστείτε σε 8 ομάδες και να ορίσετε από την κάθε ομάδα έναν/μία μαθητή/τρια ως γραμματέα και έναν/μία ως υπεύθυνο/η για την έρευνα στο διαδίκτυο. Ένας/μία μαθητής/τρια να αναλάβει το ρόλο του συντονιστή όλων των επόμενων εργασιών, παρουσιάσεων και συζητήσεών σας. Τέλος, η κάθε ομάδα να δημιουργήσει ένα φάκελο με τον τίτλο «Παράδοση και Μοντερνισμός», στον οποίο θα αποθηκεύονται στο εξής όλα τα έγγραφα του επεξεργαστή κειμένου.

Να μελετήσετε από το βιβλίο Λογοτεχνίας της Α΄ Λυκείου:

α) τα δημοτικά τραγούδια:

Του νεκρού αδελφού, Παραλογή

Της νύφης που κακοπάθησε, Παραλογή

Η αρπαγή της γυναίκας του Διγενή, Ακριτικό τραγούδι

Ο γιος της χήρας, Ακριτικό τραγούδι

β) τα δύο αποσπάσματα από τον *Ερωτόκριτο* του Βιτσέντζου Κορνάρου:

[Η Μονομαχία Κρητικού και Καραμανίτη]

[Ηρθεν η ώρα κι ο καιρός]

- ✕ Προσπαθήστε να αναζητήσετε στοιχεία των δημοτικών τραγουδιών και της Κρητικής λογοτεχνίας που θεωρείτε ότι είναι χαρακτηριστικά για κάθε είδος. Εστιάστε το ενδιαφέρον σας κυρίως στη θεματική, τη νοηματική αλληλουχία, τη γλώσσα (λέξεις πιο «καθημερινές» και πιο «ποιητικές»), τη χρήση της στίξης, τη στιχουργία (μέτρο, αριθμός συλλαβών, ομοιοκαταληξία). Περισσότερα δημοτικά τραγούδια μπορείτε να διαβάσετε στη Μυριόβιβλο: http://www.myriobiblos.gr/greekliterature/dimotiko_tragoudi.html. Ολόκληρο το κείμενο του Ερωτόκριτου μπορείτε να το βρείτε στη διεύθυνση <http://erotokritos.users.uth.gr/erotokritos.htm>.
- ✕ Να δημιουργήσετε έναν πίνακα για κάθε είδος σε ένα έγγραφο επεξεργασίας κειμένου, στον οποίο θα καταγράψετε τα στοιχεία που συλλέξατε, καθώς και τους αντίστοιχους στίχους στους οποίους τα εντοπίσατε. Ποια κοινά στοιχεία και ποιες διαφορές εντοπίζετε ανάμεσα στα δημοτικά τραγούδια και τον Ερωτόκριτο; Πού νομίζετε ότι οφείλονται;
- ✕ Να διαβάσετε πληροφορίες για τα δημοτικά τραγούδια και την Κρητική λογοτεχνία, και ειδικότερα για τον Ερωτόκριτο, στις αντίστοιχες σελίδες της Wikipedia, και να εντοπίσετε πληροφορίες και για την ιστορικότητα των κειμένων. Στοιχεία για δημοτικό τραγούδι θα βρείτε και στη διεύθυνση https://www.musicportal.gr/greek_traditional_music/?lang=el. Στοιχεία για τον Ερωτόκριτο θα βρείτε και στη διεύθυνση <https://www.vitsentzuskornaros.org/erotokritos/>.
- ✕ Καταγράφονται στις παραπάνω πηγές κάποια επιπλέον στοιχεία, τα οποία μπορείτε να εντοπίσετε και στα τραγούδια που μελετήσατε; Αν ναι, εμπλουτίστε τους πίνακες που έχετε ήδη δημιουργήσει.
- ✕ Να αναζητήσετε στις εικόνες του Google πίνακες και φωτογραφίες από σύγχρονες παραστάσεις τόσο της παραλογής *Του νεκρού αδελφού* όσο και του *Ερωτόκριτου*. Να αναζητήσετε επίσης στο www.youtube.com μελοποιημένα αποσπάσματα από τα παραπάνω έργα, καθώς και αποσπάσματα από θεατρικές παραστάσεις. Ποια από τα παραπάνω νομίζετε ότι αποδίδουν περισσότερο το πνεύμα του κάθε ποιήματος; Γιατί; Να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας στο έγγραφό σας.

Α΄ Φάση: Εργασία σε ομάδες
2ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: 4 διδακτικές ώρες
2η ομάδα: Ρομαντισμός: Αθηναϊκή και Επτανησιακή Σχολή

- Αφού συνεννοηθείτε μεταξύ σας, να χωριστείτε σε 8 ομάδες και να ορίσετε από την κάθε ομάδα έναν/μία μαθητή/τρια ως γραμματέα και έναν/μία ως υπεύθυνο/η για την έρευνα στο διαδίκτυο. Ένας/μία μαθητής/τρια να αναλάβει το ρόλο του συντονιστή όλων των επόμενων εργασιών, παρουσιάσεων και συζητήσεών σας. Τέλος, η κάθε ομάδα να δημιουργήσει ένα φάκελο με τον τίτλο «Παράδοση και Μοντερνισμός», στον οποίο θα αποθηκεύονται στο εξής όλα τα έγγραφα του επεξεργαστή κειμένου.

Να μελετήσετε από το βιβλίο Λογοτεχνίας της Α΄ Λυκείου τα ποιήματα:

α) από τη Ρομαντική Σχολή των Αθηνών:

Διονύσου πλους, Αλέξανδρου Ρίζου Ραγκαβή

Ασμάτιον, Δημήτριου Παπαρρηγόπουλου

Το άσμα του Ορφέως, Σπυρίδωνα Βασιλειάδη

β) από την Επτανησιακή Σχολή:

Τα ηφαίστεια, Ανδρέα Κάλβου

Ελεύθεροι Πολιορκημένοι, Διονυσίου Σολωμού

Μούχρωμα, Λορέντζου Μαβίλη

- ✕ Προσπαθήστε να αναζητήσετε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στοιχεία στα ποιήματα τόσο της Αθηναϊκής όσο και της Επτανησιακής Σχολής. Εστιάστε το ενδιαφέρον σας κυρίως στη θεματική, τη νοηματική αλληλουχία, τη χρήση της στίξης, τη γλώσσα (λέξεις πιο «καθημερινές» και πιο «ποιητικές»), τη στιχουργία (μέτρο, αριθμός συλλαβών, ομοιοκαταληξία). Περισσότερα ποιήματα του κάθε ποιητή μπορείτε να βρείτε στο Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού (<http://www.snhell.gr>).
- ✕ Να δημιουργήσετε έναν πίνακα για κάθε Σχολή σε ένα έγγραφο επεξεργασίας κειμένου, στον οποίο θα καταγράψετε τα στοιχεία που συλλέξατε, καθώς και τους αντίστοιχους στίχους στους οποίους τα εντοπίσατε. Στο τέλος του εγγράφου σας να καταγράψετε τα κοινά στοιχεία και τις διαφορές που εντοπίζετε ανάμεσα στα ποιήματα της Αθηναϊκής και της Επτανησιακής Σχολής. Να ερευνήσετε αν υπάρχουν και διαφορές ανάμεσα στους ποιητές της ίδιας Σχολής και να αναζητήσετε τους λόγους αυτής της διαφοροποίησης.
- ✕ Να αναζητήσετε στοιχεία για τα χαρακτηριστικά του ρομαντισμού από τη Wikipedia. Μπορείτε επίσης να διαβάσετε τα στοιχεία που δίνονται στο σχολικό Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων. Να εντοπίσετε και στοιχεία που αφορούν τη χρονική περίοδο εμφάνισης των δύο λογοτεχνικών σχολών. Μπορείτε επίσης να βρείτε στοιχεία για τον ευρωπαϊκό ρομαντισμό και για την επιρροή του στις άλλες τέχνες στο https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/literature_history/search.html?details=110.
- ✕ Καταγράφονται στις παραπάνω πηγές κάποια επιπλέον στοιχεία, τα οποία μπορείτε να εντοπίσετε και στα ποιήματα που μελετήσατε; Αν ναι, εμπλουτίστε τους πίνακες που έχετε ήδη δημιουργήσει. Θεωρείτε ότι το ρεύμα του ρομαντισμού επηρέασε περισσότερο τους ποιητές της Αθηναϊκής ή της Επτανησιακής Σχολής; Τεκμηριώστε την άποψή σας στο έγγραφό σας.
- ✕ Να αναζητήσετε στις εικόνες του Google πίνακες που να συνάδουν με τα ποιήματα του Δ. Σολωμού και του Α. Κάλβου. Να ακούσετε επίσης από το www.youtube.com αποσπάσματα από τους *Ελεύθερους Πολιορκημένους* του Δ. Σολωμού σε μελοποίηση του Γ. Μαρκόπουλου και από *Τα Ηφαίστεια* του Α. Κάλβου σε μελοποίηση του Μ. Θεοδωράκη. Ποια από τα παραπάνω νομίζετε ότι αποδίδουν περισσότερο το πνεύμα του κάθε ποιήματος; Γιατί; Να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας στο έγγραφό σας.

Α΄ Φάση: Εργασία σε ομάδες
3ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: 4 διδακτικές ώρες
3η ομάδα: Παρνασσισμός και Νέα Αθηναϊκή Σχολή

- Αφού συνεννοηθείτε μεταξύ σας, να χωριστείτε σε 8 ομάδες και να ορίσετε από την κάθε ομάδα έναν/μία μαθητή/τρια ως γραμματέα και έναν/μία ως υπεύθυνο/η για την έρευνα στο διαδίκτυο. Ένας/μία μαθητής/τρια να αναλάβει το ρόλο του συντονιστή όλων των επόμενων εργασιών, παρουσιάσεων και συζητήσεών σας. Τέλος, η κάθε ομάδα να δημιουργήσει ένα φάκελο με τον τίτλο «Παράδοση και Μοντερνισμός», στον οποίο θα αποθηκεύονται στο εξής όλα τα έγγραφα του επεξεργαστή κειμένου.

Να μελετήσετε από το βιβλίο Λογοτεχνίας της Α΄ Λυκείου τα ποιήματα:

Εστιάδες, Ιωάννη Γρυπάρη

Τα πρωτοβρόχια, Γεώργιου Δροσίνη

Αγορά, Κωστή Παλαμά

[Σαν των Φαιάκων το καράβι], Κωστή Παλαμά

[Πατρίδες, αέρας, γη...], Κωστή Παλαμά

- ✕ Προσπαθήστε να αναζητήσετε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στοιχεία στα ποιήματα που μελετήσατε. Εστιάστε το ενδιαφέρον σας κυρίως στη θεματική, τη νοηματική αλληλουχία, τη χρήση της στίξης, τη γλώσσα (λέξεις πιο «καθημερινές» και πιο «ποιητικές»), τη στιχουργία (μέτρο, αριθμός συλλαβών, ομοιοκαταληξία). Περισσότερα ποιήματα των παραπάνω ποιητών μπορείτε να βρείτε στο Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού (<http://www.snhell.gr>).
- ✕ Να δημιουργήσετε έναν πίνακα σε ένα έγγραφο επεξεργασίας κειμένου, στον οποίο θα καταγράψετε τα στοιχεία που συλλέξατε, καθώς και τους αντίστοιχους στίχους στους οποίους τα εντοπίσατε.
- ✕ Να αναζητήσετε στοιχεία για τον παρνασσισμό από τη Wikipedia. Μπορείτε επίσης να διαβάσετε τα στοιχεία που δίνονται στο σχολικό Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων. Να εντοπίσετε και στοιχεία που αφορούν τη χρονική περίοδο εμφάνισης της Νέας Αθηναϊκής Σχολής και του παρνασσιστικού λογοτεχνικού ρεύματος. Δείτε επίσης και τη σχέση του με αντίστοιχα ευρωπαϊκά λογοτεχνικά ρεύματα και ερευνήστε την ονομασία του. Στοιχεία για τη Νέα Αθηναϊκή Σχολή, τα χαρακτηριστικά της και το ιστορικό πλαίσιο εμφάνισής της, καθώς και για τα χαρακτηριστικά του παρνασσισμού μπορείτε να βρείτε και στις διευθύνσεις <http://blogs.sch.gr/stratilio/archives/1489> και <http://www.potheg.gr/PeriodDetails.aspx?lan=1&id=13>.
- ✕ Καταγράφονται στις παραπάνω πηγές κάποια επιπλέον στοιχεία, τα οποία μπορείτε να εντοπίσετε και στα ποιήματα που μελετήσατε; Αν ναι, εμπλουτίστε τους πίνακες που έχετε ήδη δημιουργήσει.
- ✕ Να αναζητήσετε στις εικόνες του Google πίνακες που να συνάδουν με τα ποιήματα του παρνασσιστικού ρεύματος και να τις εντάξετε στο έγγραφό σας. Να ακούσετε από το Σπουδαστήριο του Νέου Ελληνισμού τον Κωστή Παλαμά να απαγγέλλει ένα απόσπασμα από το ποίημά του *Τάφος*, και να ερευνήσετε αν ο τόνος της απαγγελίας του ποιητή ταιριάζει με το ύφος του ρεύματος του παρνασσισμού. Να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας στο έγγραφό σας.

Α΄ Φάση: Εργασία σε ομάδες
4ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: 4 διδακτικές ώρες

4η ομάδα: Συμβολισμός στη Νέα Αθηναϊκή Σχολή και Νεοσυμβολισμός στη γενιά του 1920

- Αφού συνεννοηθείτε μεταξύ σας, να χωριστείτε σε 8 ομάδες και να ορίσετε από την κάθε ομάδα έναν/μία μαθητή/τρια ως γραμματέα και έναν/μία ως υπεύθυνο/η για την έρευνα στο διαδίκτυο. Ένας/μία μαθητής/τρια να αναλάβει το ρόλο του συντονιστή όλων των επόμενων εργασιών, παρουσιάσεων και συζητήσεών σας. Τέλος, η κάθε ομάδα να δημιουργήσει ένα φάκελο με τον τίτλο «Παράδοση και Μοντερνισμός», στον οποίο θα αποθηκεύονται στο εξής όλα τα έγγραφα του επεξεργαστή κειμένου.

Να μελετήσετε τα ποιήματα:

α) από το βιβλίο της Α' Λυκείου:

Το πανηγύρι στα σπάρτα, Κωστή Παλαμά

Ηρθες, Κωνσταντίνου Χατζόπουλου

Το θέατρο, Λάμπρου Πορφύρα

β) από το βιβλίο της Β' Λυκείου:

Νυχτερινό, Ναπολέοντα Λαπαθιώτη

Αμάξι στη βροχή, Τέλλου Άγρα

Κοντά σου, Μαρίας Πολυδούρη

- ✕ Προσπαθήστε να αναζητήσετε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στοιχεία στα ποιήματα που μελετήσατε. Εστιάστε το ενδιαφέρον σας κυρίως στη θεματική, τη νοηματική αλληλουχία, τη χρήση της στίξης, τη γλώσσα (λέξεις πιο «καθημερινές» και πιο «ποιητικές»), τη στιχουργία (μέτρο, αριθμός συλλαβών, ομοιοκαταληξία). Προσέξτε ιδιαίτερα το ρόλο των συμβόλων. Περισσότερα ποιήματα των παραπάνω ποιητών μπορείτε να βρείτε στο Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού (<http://www.snhell.gr>).
- ✕ Να δημιουργήσετε έναν πίνακα σε ένα έγγραφο επεξεργασίας κειμένου για τα ποιήματα της Νέας Αθηναϊκής Σχολής και έναν για τα ποιήματα της γενιάς του 1920. Στους πίνακές σας να καταγράψετε τα στοιχεία που συλλέξατε, καθώς και τους αντίστοιχους στίχους στους οποίους τα εντοπίσατε. Στο τέλος του εγγράφου σας να καταγράψετε τα κοινά στοιχεία και τις διαφορές που εντοπίζετε ανάμεσα στα ποιήματα της Νέας Αθηναϊκής Σχολής και της γενιάς του 1920. Με βάση τα ευρήματα της έρευνάς σας προσπαθήστε να εξηγήσετε γιατί η ποίηση της γενιάς του 1920 ονομάστηκε και νεοσυμβολισμός. Να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας στο έγγραφό σας.
- ✕ Να αναζητήσετε στοιχεία για το συμβολισμό στη λογοτεχνία από τη Wikipedia. Να διαβάσετε επίσης τα στοιχεία που δίνονται για το συμβολισμό και το νεοσυμβολισμό στο σχολικό Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων και στις αντίστοιχες εισαγωγές των σχολικών βιβλίων. Να εντοπίσετε και στοιχεία που αφορούν τη χρονική περίοδο εμφάνισης της Νέας Αθηναϊκής Σχολής και του συμβολιστικού λογοτεχνικού ρεύματος. Δείτε επίσης και τη σχέση του με αντίστοιχα ευρωπαϊκά λογοτεχνικά ρεύματα. Στοιχεία για τη Νέα Αθηναϊκή Σχολή, τα χαρακτηριστικά της και το ιστορικό πλαίσιο εμφάνισής της, καθώς και για τα χαρακτηριστικά του συμβολισμού μπορείτε να βρείτε και στις διευθύνσεις <http://blogs.sch.gr/stratilio/archives/1489> και <http://www.potheg.gr/PeriodDetails.aspx?lan=1&id=13>. Διαβάστε επίσης και το μανιφέστο του συμβολισμού του ελληνικής καταγωγής Ζαν Μορεάς στη διεύθυνση <http://milwntasgiatoxioni.wordpress.com/2009/01/17/>.
- ✕ Καταγράφονται στις παραπάνω πηγές κάποια επιπλέον στοιχεία, τα οποία μπορείτε να εντοπίσετε και στα ποιήματα που μελετήσατε; Αν ναι, εμπλουτίστε τους πίνακες που έχετε ήδη δημιουργήσει.
- ✕ Να αναζητήσετε στις εικόνες του Google πίνακες που να συνάδουν με τα ποιήματα του συμβολιστικού ρεύματος και να τις εντάξετε στο έγγραφό σας. Να ακούσετε από το

www.youtube.com τις μελοποιήσεις του ποιήματος *Μόνο γιατί μ' αγάπησες* της Μαρίας Πολυδούρη και να ερευνήσετε αν οι μελοποιήσεις αυτές ταιριάζουν με το ύφος του ρεύματος του νεοσυμβολισμού. Να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας στο έγγραφό σας.

Α΄ Φάση: Εργασία σε ομάδες

5ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: 4 διδακτικές ώρες

5η ομάδα: Κωνσταντίνος Καβάφης: Ανήκει στη Νέα Αθηναϊκή Σχολή;

- Αφού συνεννοηθείτε μεταξύ σας, να χωριστείτε σε 8 ομάδες και να ορίσετε από την κάθε ομάδα έναν/μία μαθητή/τρια ως γραμματέα και έναν/μία ως υπεύθυνο/η για την έρευνα στο διαδίκτυο. Ένας/μία μαθητής/τρια να αναλάβει το ρόλο του συντονιστή όλων των επόμενων εργασιών, παρουσιάσεων και συζητήσεών σας. Τέλος, η κάθε ομάδα να δημιουργήσει ένα φάκελο με τον τίτλο «Παράδοση και Μοντερνισμός», στον οποίο θα αποθηκεύονται στο εξής όλα τα έγγραφα του επεξεργαστή κειμένου.

Να μελετήσετε από το βιβλίο Λογοτεχνίας της Α΄ Λυκείου τα παρακάτω ποιήματα του Κωνσταντίνου Καβάφη:

Περιμένοντας τους βαρβάρους

Ιθάκη

Η σατραπεία

Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον

Αλεξανδρινοί ποιητές

Ηγεμών εκ Δυτικής Λιβύης

Νέοι της Σιδώνας 400 μ.Χ

- ✕ Προσπαθήστε να αναζητήσετε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στοιχεία στα ποιήματα που μελετήσατε. Εστιάστε το ενδιαφέρον σας κυρίως στη θεματική, τη νοηματική αλληλουχία, τη χρήση της στίξης, τη γλώσσα (λέξεις πιο «καθημερινές» και πιο «ποιητικές»), τη στιχουργία (μέτρο, αριθμός συλλαβών, ομοιοκαταληξία). Προσέξτε επίσης το ρόλο των μυθολογικών και ιστορικών ή ψευδοϊστορικών προσώπων και γεγονότων, της θεατρικότητας, της ειρωνείας. Περισσότερα ποιήματα του Καβάφη μπορείτε να βρείτε στο αρχείο Καβάφη <https://www.onassis.org/el/initiatives/cavafy-archive>.
- ✕ Να δημιουργήσετε έναν πίνακα σε ένα έγγραφο επεξεργασίας κειμένου, στον οποίο θα καταγράψετε τα στοιχεία που συλλέξατε, καθώς και τους αντίστοιχους στίχους στους οποίους τα εντοπίσατε.
- ✕ Να αναζητήσετε στοιχεία για τον Καβάφη από τη Wikipedia. Να διαβάσετε επίσης τα στοιχεία που δίνονται για τον Καβάφη στην αντίστοιχη εισαγωγή του σχολικού βιβλίου και στις εισαγωγές των επιμέρους ποιημάτων. Όλο το έργο του Καβάφη μπορείτε να το βρείτε και στη διεύθυνση <http://www.kavafis.gr>. Στοιχεία για την ποίηση του Καβάφη μπορείτε να βρείτε στη διεύθυνση <http://www.potheg.gr/WriterDetails.aspx?id=7711180&lan=1>. Στοιχεία για την εξέλιξη της ποιητικής ιδιοτυπίας του Καβάφη μπορείτε να βρείτε στη διεύθυνση <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=150978>.
- ✕ Στη διεύθυνση <http://www.potheg.gr/PeriodDetails.aspx?lan=1&id=13> να αναζητήσετε στοιχεία για τη Νέα Αθηναϊκή Σχολή και να διερευνήσετε αν το ποιητικό έργο του Καβάφη μπορεί να ενταχθεί σε αυτήν. Διερευνήστε επίσης, βασιζόμενοι στα στοιχεία που αντλήσατε από τις παραπάνω διευθύνσεις, αν το έργο του Καβάφη παρουσιάζει κοινά στοιχεία με κάποιο από τα λογοτεχνικά ρεύματα που επικρατούσαν εκείνη την εποχή στον ελληνικό και ευρωπαϊκό χώρο ή διαφοροποιείται από αυτά. Σε ποια συμπεράσματα καταλήγετε; Πώς τα αιτιολογείτε;
- ✕ Καταγράφονται στις παραπάνω πηγές κάποια επιπλέον στοιχεία, τα οποία μπορείτε να εντοπίσετε και στα ποιήματα που μελετήσατε; Αν ναι, εμπλουτίστε τους πίνακες που έχετε ήδη δημιουργήσει.
- ✕ Να αναζητήσετε στις εικόνες του Google πίνακες που να συνάδουν με τα ποιήματα του Καβάφη και να τις εντάξετε στο έγγραφό σας. Να ακούσετε από το www.youtube.com τις αναγνώσεις και τις μελοποιήσεις κάποιων από τα ποιήματα του Καβάφη που μελετήσατε στην ελληνική ή και σε άλλες γλώσσες (π.χ. *Ιθάκη*, *Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον*,

Σατραπεία). Να ερευνήσετε αν οι μελοποιήσεις αυτές ταιριάζουν με το ιδίτυπο ύφος της Καβαφικής ποιητικής. Να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας στο έγγραφό σας.

Α΄ Φάση: Εργασία σε ομάδες
6ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: 4 διδακτικές ώρες

6η ομάδα: Μοντερνισμός και Νεοτερική ποίηση στη γενιά του 1920 και 1930

- Αφού συνεννοηθείτε μεταξύ σας, να χωριστείτε σε 8 ομάδες και να ορίσετε από την κάθε ομάδα έναν/μία μαθητή/τρια ως γραμματέα και έναν/μία ως υπεύθυνο/η για την έρευνα στο διαδίκτυο. Ένας/μία μαθητής/τρια να αναλάβει το ρόλο του συντονιστή όλων των επόμενων εργασιών, παρουσιάσεων και συζητήσεών σας. Τέλος, η κάθε ομάδα να δημιουργήσει ένα φάκελο με τον τίτλο «Παράδοση και Μοντερνισμός», στον οποίο θα αποθηκεύονται στο εξής όλα τα έγγραφα του επεξεργαστή κειμένου.

Να μελετήσετε τα ποιήματα:

α) από το βιβλίο της Α΄ Λυκείου:

Δείπνος, Άγγελου Σικελιανού

Οι μοιραίοι, Κώστα Βάρναλη

β) από το βιβλίο της Β΄ Λυκείου:

Συνάντημα, Τάκη Παπατσώνη

Η ελεγεία των αδελφών, Γεώργιου Βαφόπουλου

Πούσι, Νίκου Καββαδία

Της Σπάρτης οι πορτοκαλιές, Νικηφόρου Βρεττάκου

- ✕ Προσπαθήστε να αναζητήσετε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στοιχεία στα ποιήματα που μελετήσατε. Εστιάστε το ενδιαφέρον σας κυρίως στη θεματική, τη νοηματική αλληλουχία, τη χρήση της στίξης, τη γλώσσα (λέξεις πιο «καθημερινές» και πιο «ποιητικές»), τη στιχουργία (μέτρο, αριθμός συλλαβών, ομοιοκαταληξία). Περισσότερα ποιήματα των παραπάνω ποιητών μπορείτε να βρείτε στο Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού (<http://www.snhell.gr>).
- ✕ Να δημιουργήσετε έναν πίνακα σε ένα έγγραφο επεξεργασίας κειμένου, στον οποίο θα καταγράψετε τα στοιχεία που συλλέξατε, καθώς και τους αντίστοιχους στίχους στους οποίους τα εντοπίσατε. Να διερευνήσετε αν υπάρχουν ιδιαιτερότητες στο έργο του καθενός από τους παραπάνω ποιητές. Να καταγράψετε τις απόψεις σας στο έγγραφό σας.
- ✕ Να αναζητήσετε στοιχεία για τον μοντερνισμό από τη Wikipedia. Μπορείτε επίσης να διαβάσετε τα στοιχεία που δίνονται στο σχολικό Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων και στην αντίστοιχη εισαγωγή του σχολικού βιβλίου. Να αναζητήσετε στοιχεία που αφορούν τη χρονική περίοδο εμφάνισης του μοντερνισμού στην ευρωπαϊκή λογοτεχνία και την επίδρασή του στον ελληνικό χώρο. Να ερευνήσετε την προέλευση της ονομασίας τόσο του μοντερνισμού όσο και της ελληνικής νεοτερικής ποίησης. Στοιχεία για το μοντερνισμό μπορείτε επίσης να βρείτε στη διεύθυνση https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/literature_history/search.html?details=16. Στοιχεία για τους παραπάνω ποιητές μπορείτε να βρείτε τόσο στη Wikipedia, όσο και με ελεύθερη αναζήτηση στο διαδίκτυο, κυρίως σε ιστολόγια με θέμα την ποίηση. Δείτε για παράδειγμα το <http://nikoskabbadias.blogspot.com> για το Νίκο Καββαδία, το <http://varnaliskostas.blogspot.com> για τον Κώστα Βάρναλη.
- ✕ Καταγράφονται στις παραπάνω πηγές κάποια επιπλέον στοιχεία, τα οποία μπορείτε να εντοπίσετε και στα ποιήματα που μελετήσατε; Αν ναι, εμπλουτίστε τους πίνακες που έχετε ήδη δημιουργήσει.
- ✕ Να αναζητήσετε στις εικόνες του Google πίνακες που να συνάδουν με τα ποιήματα του μοντερνιστικού ρεύματος και να τις εντάξετε στο έγγραφό σας. Να ακούσετε από το www.youtube.com μελοποιημένα τα ποιήματα: *Το Πνευματικό Εμβατήριο* του Άγγελου Σικελιανού, *Πούσι* του Νίκου Καββαδία, *Οι Μοιραίοι* του Κώστα Βάρναλη και *Της Σπάρτης οι πορτοκαλιές* του Νικηφόρου Βρεττάκου, και να ερευνήσετε αν οι μελοποιήσεις ταιριάζουν με το ύφος της ποίησης των παραπάνω ποιητών. Να καταγράψετε τα

συμπεράσματά σας στο έγγραφό σας.

Α΄ Φάση: Εργασία σε ομάδες
7ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: 4 διδακτικές ώρες

7η ομάδα: Υπερρεαλισμός στη γενιά του 1930 και Νεοϋπερρεαλισμός στη νεότερη ποίηση

- Αφού συνεννοηθείτε μεταξύ σας, να χωριστείτε σε 8 ομάδες και να ορίσετε από την κάθε ομάδα έναν/μία μαθητή/τρια ως γραμματέα και έναν/μία ως υπεύθυνο/η για την έρευνα στο διαδίκτυο. Ένας/μία μαθητής/τρια να αναλάβει το ρόλο του συντονιστή όλων των επόμενων εργασιών, παρουσιάσεων και συζητήσεών σας. Τέλος, η κάθε ομάδα να δημιουργήσει ένα φάκελο με τον τίτλο «Παράδοση και Μοντερνισμός», στον οποίο θα αποθηκεύονται στο εξής όλα τα έγγραφα του επεξεργαστή κειμένου.

Να μελετήσετε τα ποιήματα:

α) από το βιβλίο της Β΄ Λυκείου:

Τρία αποσπάσματα, Ανδρέα Εμπειρικού

Ηχώ, Ανδρέα Εμπειρικού

Νέα περί του θανάτου του ποιητή Φ. Γ. Λόρκα, Νίκου Εγγονόπουλου

β) από το βιβλίο της Γ΄ Λυκείου:

Η Αποκριά, Μίλτου Σαχτούρη

Μικρός θρήνος, Νάνου Βαλαωρίτη

- ✕ Προσπαθήστε να αναζητήσετε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στοιχεία στα ποιήματα που μελετήσατε. Εστιάστε το ενδιαφέρον σας κυρίως στη θεματική, τη νοηματική αλληλουχία, τη χρήση της στίξης, τη γλώσσα (λέξεις πιο «καθημερινές» και πιο «ποιητικές»), τη στιχουργία (μέτρο, αριθμός συλλαβών, ομοιοκαταληξία). Περισσότερα ποιήματα των παραπάνω ποιητών μπορείτε να βρείτε στο Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού (<http://www.snhell.gr>).
- ✕ Να δημιουργήσετε έναν πίνακα σε ένα έγγραφο επεξεργασίας κειμένου για τα ποιήματα της γενιάς του 1930 και έναν για τα ποιήματα της νεότερης γενιάς. Στους πίνακές σας να καταγράψετε τα στοιχεία που συλλέξατε, καθώς και τους αντίστοιχους στίχους στους οποίους τα εντοπίσατε. Στο τέλος του εγγράφου σας να καταγράψετε τα κοινά στοιχεία και τις διαφορές που εντοπίζετε ανάμεσα στα ποιήματα του υπερρεαλισμού και του νεοϋπερρεαλισμού. Να καταγράψετε στο έγγραφό σας τα αποτελέσματα της έρευνάς σας.
- ✕ Να αναζητήσετε στοιχεία για τον υπερρεαλισμό από τη Wikipedia. Μπορείτε επίσης να διαβάσετε τα στοιχεία που δίνονται για τον υπερρεαλισμό και τον νεοϋπερρεαλισμό στο σχολικό Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων και στην αντίστοιχη εισαγωγή του σχολικού βιβλίου. Να αναζητήσετε στοιχεία που αφορούν τη χρονική περίοδο εμφάνισης του υπερρεαλισμού στην ευρωπαϊκή λογοτεχνία και την επίδρασή του στον ελληνικό χώρο. Να ερευνήσετε την προέλευση της ονομασίας τόσο του υπερρεαλισμού όσο και του νεοϋπερρεαλισμού. Στοιχεία για τον υπερρεαλισμό τόσο στη λογοτεχνία όσο και στις άλλες τέχνες μπορείτε να βρείτε στη διεύθυνση https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/literature_history/search.html?details=83. Πληροφορίες και ποιήματα του Ανδρέα Εμπειρικού και του Νίκου Εγγονόπουλου θα βρείτε στα ιστολόγια <http://empirikos.blogspot.com> και <http://www.engonopoulos.gr>. Πληροφορίες για το Μίλτο Σαχτούρη θα βρείτε στη Wikipedia και στη διεύθυνση <http://www.mikrosapoplous.gr/extracts/sahtouris.html>. Πληροφορίες για το Νάνο Βαλαωρίτη θα βρείτε στη Wikipedia και στη διεύθυνση <http://www.potheg.gr/ProjectDetails.aspx?Id=583&langid=1>.
- ✕ Καταγράφονται στις παραπάνω πηγές κάποια επιπλέον στοιχεία, τα οποία μπορείτε να εντοπίσετε και στα ποιήματα που μελετήσατε; Αν ναι, εμπλουτίστε τους πίνακες που έχετε ήδη δημιουργήσει.
- ✕ Να προσθέσετε από τις εικόνες του Google υπερρεαλιστικούς πίνακες στο έγγραφό σας. Να αναζητήσετε επίσης πίνακες του Νίκου Εγγονόπουλου που θεωρείτε ότι αποδίδουν το

νόημα του ποιήματος που μελετήσατε και να τους εντάξετε στο έγγραφό σας. Να ακούσετε από το Σπουδαστήριο του Νέου Ελληνισμού τον Ανδρέα Εμπειρίκο, το Νίκο Εγγονόπουλο και το Μίλτο Σαχτούρη να διαβάζουν ποιήματα τους. Τα συναισθήματα που σας προκαλεί η ανάγνωση και η ακρόαση των ποιημάτων είναι τα ίδια ή διαφέρουν; Να τα καταγράψετε στο έγγραφό σας.

Α΄ Φάση: Εργασία σε ομάδες

8ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: 4 διδακτικές ώρες

8η ομάδα: Σεφέρης, Ελύτης, Ρίτσος: Ποιητές-Ορόσημα της γενιάς του 1930

- Αφού συνεννοηθείτε μεταξύ σας, να χωριστείτε σε 8 ομάδες και να ορίσετε από την κάθε ομάδα έναν/μία μαθητή/τρια ως γραμματέα και έναν/μία ως υπεύθυνο/η για την έρευνα στο διαδίκτυο. Ένας/μία μαθητής/τρια να αναλάβει το ρόλο του συντονιστή όλων των επόμενων εργασιών, παρουσιάσεων και συζητήσεών σας. Τέλος, η κάθε ομάδα να δημιουργήσει ένα φάκελο με τον τίτλο «Παράδοση και Μοντερνισμός», στον οποίο θα αποθηκεύονται στο εξής όλα τα έγγραφα του επεξεργαστή κειμένου.

Από το βιβλίο της Β΄ Λυκείου να μελετήσετε τα ποιήματα:

α) του Γιώργου Σεφέρη:

Πάνω σ' ένα ξένο στίχο

Ελένη

“Επί Ασπαλάθων...”

Ο βασιλιάς της Ασίνης

Τελευταίος Σταθμός

β) του Οδυσσέα Ελύτη:

Η τρελή ροδιά

Η Μαρίνα των βράχων

[Στα χτήματα βαδίσσαμε όλη μέρα...]

Το Άξιον Εστί (Τα πάθη, άσμα η΄)

γ) του Γιάννη Ρίτσου

Ρωμοσύνη (ενότητα Ι)

Ο τόπος μας

Ανυπότακτη πολιτεία (απόσπασμα)

- ✕ Προσπαθήστε να αναζητήσετε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στοιχεία στα ποιήματα που μελετήσατε. Εστιάστε το ενδιαφέρον σας κυρίως στη θεματική, τη νοηματική αλληλουχία, τη χρήση της στίξης, τη γλώσσα (λέξεις πιο «καθημερινές» και πιο «ποιητικές»), τη στιχουργία (μέτρο, αριθμός συλλαβών, ομοιοκαταληξία). Αναζητήστε ομοιότητες και διαφορές στην ποίησή τους αναφορικά με τους παραπάνω τομείς. Διερευνήστε επίσης τις επιρροές που δέχτηκαν οι παραπάνω ποιητές από τα ρεύματα του συμβολισμού και του υπερρεαλισμού. Περισσότερα ποιήματά τους μπορείτε να βρείτε στο Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού (<http://www.snhell.gr>).
- ✕ Να δημιουργήσετε έναν πίνακα σε ένα έγγραφο επεξεργασίας κειμένου για τα ποιήματα καθενός από τους τρεις ποιητές. Στους πίνακές σας να καταγράψετε τα στοιχεία που συλλέξατε για την ποίηση του καθενός, καθώς και τους αντίστοιχους στίχους στους οποίους τα εντοπίσατε. Στο τέλος του εγγράφου σας να καταγράψετε τα κοινά στοιχεία και τις διαφορές που εντοπίζετε ανάμεσα στα ποιήματα που μελετήσατε. Να καταγράψετε στο έγγραφό σας τα αποτελέσματα της έρευνάς σας.
- ✕ Να αναζητήσετε στοιχεία για τους τρεις ποιητές από τη Wikipedia. Μπορείτε επίσης να διαβάσετε τα στοιχεία που δίνονται για τους τρεις ποιητές και τα συγκεκριμένα ποιήματα στην αντίστοιχη εισαγωγή του σχολικού βιβλίου. Ολόκληρο το έργο του Γιώργου Σεφέρη θα το βρείτε στον αντίστοιχο συμπραστικό πίνακα της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα στη διεύθυνση <http://www.greek-language.gr/greekLang/literature/tools/concordance/seferis/index.html>. Επιπλέον στοιχεία για τη σχέση του με τον ελληνισμό και κριτικές για το έργο του θα βρείτε στις διευθύνσεις http://users.uoa.gr/~nektar/arts/tributes/george_seferis, <http://www.netschoolbook.gr/digiseferis.html> και <http://www.potheg.gr/WriterDetails.aspx?id=7711255&lan=1>. Πληροφορίες για την ποίηση του Οδυσσέα Ελύτη μπορείτε να βρείτε

στις διευθύνσεις <http://www.netschoolbook.gr/b1-log-elytis.html> και <http://www.potheg.gr/WriterDetails.aspx?id=7711282&lan=1>. Όλα τα έργα του υπάρχουν επίσης στη διεύθυνση <http://odelytis.blogspot.com/2009/08/z.html>. Πληροφορίες και κριτικές για το έργο του Γιάννη Ρίτσου θα βρείτε στις διευθύνσεις <http://www.potheg.gr/WriterDetails.aspx?id=7711291&lan=1> και http://users.uoa.gr/~nektar/arts/tributes/giannhs_ritsos.

- × Καταγράφονται στις παραπάνω πηγές κάποια επιπλέον στοιχεία, τα οποία μπορείτε να εντοπίσετε και στα ποιήματα που μελετήσατε; Αν ναι, εμπλουτίστε τους πίνακες που έχετε ήδη δημιουργήσει.
- × Να προσθέσετε στο έγγραφό σας, από τις εικόνες του Google, πίνακες που θεωρείτε ότι ταιριάζουν στο προσωπικό ποιητικό ύφος κάθε δημιουργού. Να ακούσετε από το Σπουδαστήριο του Νέου Ελληνισμού τους τρεις ποιητές να διαβάζουν ποιήματά τους, καθώς και την ανάγνωση ποιημάτων από ηθοποιούς: από την Ειρήνη Παππά ένα απόσπασμα από *Το Άζιον Εστί* του Οδυσσέα Ελύτη και από τον Πέτρο Φυσσούν την *Άρνηση* του Γιώργου Σεφέρη. Ακούστε τέλος από το www.youtube.com και την ανάγνωση της *Σονάτας του Σεληνόφωτος* του Γιάννη Ρίτσου από τη Μελίνα Μερκούρη. Θεωρείτε ότι οι αναγνώσεις των ηθοποιών φωτίζουν ή συσκοτίζουν τα ποιήματα; Να καταγράψετε τη γνώμη σας στο έγγραφό σας.
- × Να μελετήσετε ποιήματα των τριών ποιητών με τον τίτλο *Ελένη*: του Γιώργου Σεφέρη στο σχολικό σας βιβλίο ή στο <http://www.netschoolbook.gr/eleni/b1-eleni-seferis.html#32>, του Οδυσσέα Ελύτη στο https://latistor.blogspot.com/2020/06/blog-post_6.html και του Γιάννη Ρίτσου (απόσπασμα) στο http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/ritsos_eleni.html. Μπορείτε να ανιχνεύσετε χαρακτηριστικά της ποίησης του κάθε ποιητή στα παραπάνω ποιήματα; Πώς πραγματεύεται το ίδιο θέμα ο κάθε ποιητής; Θεωρείτε ότι η οπτική του κάθε ποιητή εναρμονίζεται με τη γενικότερη ποιητική του; Να καταγράψετε τις απόψεις σας στο έγγραφό σας.

Β' Φάση: Εργασία στην ολομέλεια

9ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: 4 διδακτικές ώρες

- x Η κάθε ομάδα να επιλέξει ένα ή δύο αντιπροσωπευτικά ποιήματα του ρεύματος που μελέτησε και να τα παρουσιάσει στην ολομέλεια. Ο γραμματέας της κάθε ομάδας να παρουσιάσει επιπλέον με τη μορφή προσχεδιασμένου προφορικού λόγου τις απόψεις, τα συμπεράσματα και τα αποτελέσματα της έρευνας για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τόσο των λογοτεχνικών σχολών και ρευμάτων όσο και των ποιητών που μελετήσατε. Οι υπόλοιπες ομάδες να κάνουν σχόλια, παρεμβάσεις και προσθήκες. Όλες οι ομάδες να κρατήσουν γραπτές σημειώσεις από την εκάστοτε παρουσίαση.
- x Η ομάδα που μελέτησε το δημοτικό τραγούδι και τον Ερωτόκριτο και η ομάδα που μελέτησε την Επτανησιακή Σχολή να διερευνήσουν κυρίως στα ποιήματα του Διονυσίου Σολωμού τα στοιχεία στα οποία είναι εμφανής η επίδραση του δημοτικού τραγουδιού και της Κρητικής λογοτεχνίας.
- x Η ομάδα που μελέτησε τον παρνασσισμό και εκείνη που μελέτησε το συμβολισμό να διερευνήσουν την ύπαρξη κοινών στοιχείων στα δύο ρεύματα, την επίδρασή τους από ευρωπαϊκά λογοτεχνικά ρεύματα, την ύπαρξη ποιητών που επηρεάστηκαν και από τα δύο ρεύματα, καθώς και τη χρονική επικάλυψή τους.
- x Η ομάδα που μελέτησε το μοντερνισμό και τη νεοτερική ποίηση, εκείνη που μελέτησε τον υπερρεαλισμό και τον νεοϋπερρεαλισμό, καθώς και εκείνη που μελέτησε τα ποιήματα των τριών μεγάλων ποιητών, του Σεφέρη, του Ελύτη και του Ρίτσου, να διερευνήσουν την επίδραση της σύγχρονης ευρωπαϊκής λογοτεχνίας στο έργο των ποιητών της γενιάς του 1930 και το βαθμό που ο συμβολισμός και ο υπερρεαλισμός επέδρασαν στο έργο των προς μελέτη ποιητών.
- x Η ομάδα που μελέτησε το έργο του Κωνσταντίνου Καβάφη να συζητήσει με τις ομάδες που μελέτησαν τη Νέα Αθηναϊκή σχολή, που ήταν σύγχρονη του Καβάφη, και να συγκρίνει το έργο του με τα έργα των ποιητών που μελετήθηκαν. Υπάρχουν κυρίως ομοιότητες ή διαφορές; Γιατί;
- x Η ομάδα που μελέτησε το έργο του Κωνσταντίνου Καβάφη να συζητήσει επίσης με τις ομάδες που μελέτησαν το μοντερνισμό και τη νεοτερική ποίηση, καθώς και εκείνες που μελέτησαν τον υπερρεαλισμό και τον νεοϋπερρεαλισμό. Πιστεύετε ότι η ποίηση του Καβάφη επηρέασε τους μεταγενέστερους ποιητές; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με συγκεκριμένα παραδείγματα.
- x Όλες οι ομάδες να εντάξετε τα παραπάνω ρεύματα, σχολές ή ποιητές στην παράδοση ή το μοντερνισμό και να διερευνήσετε αν υπάρχουν κάποιοι ποιητές από αυτούς που μελετήσατε, που βρίσκονται στο μεταίχμιο παράδοσης και μοντερνισμού. Ποια χαρακτηριστικά τους παραπέμπουν στην παράδοση και ποια στο μοντερνισμό;
- x Να καταγράψετε τα αποτελέσματα των ερευνών και των συγκρίσεών σας στο έγγραφό σας. Με βάση τα στοιχεία που συγκεντρώσατε από τις παρουσιάσεις και τις συγκρίσεις όλων των λογοτεχνικών ρευμάτων και ποιητών, προσπαθήστε να δημιουργήσετε έναν καινούριο πίνακα στο έγγραφό σας με δύο στήλες, μια για τα χαρακτηριστικά του δημοτικού τραγουδιού και της παραδοσιακής ποίησης και μια για τα χαρακτηριστικά της ποίησης του μοντερνισμού και των ρευμάτων που επηρέασε. Σκεφθείτε ποια ρεύματα θα εντάξετε σε κάθε στήλη και διερευνήστε το ενδεχόμενο κάποια ρεύματα ή ποιητές να έχουν στοιχεία τόσο από την παράδοση όσο και από το μοντερνισμό. Η κάθε ομάδα να κάνει τις δικές της προτάσεις στην ολομέλεια, ώστε να καταλήξετε σε κοινά συμπεράσματα. Δημιουργήστε ένα κοινό έγγραφο με τη βοήθεια των google docs, στο οποίο θα συνεπεξεργαστείτε τα στοιχεία του πίνακα που δημιουργήσατε.
- x Στο παραπάνω έγγραφο δημιουργήστε μια χρονογραμμή, από τις απαρχές της νεοελληνικής

λογοτεχνίας μέχρι τη νεότερη εποχή, και προσπαθήστε να τοποθετήσετε χρονικά τα λογοτεχνικά ρεύματα και τις σχολές που μελετήσατε. Για καθένα να κάνετε μια παραπομπή, στην οποία θα καταγράφετε επιγραμματικά τα χαρακτηριστικά του. Παρατηρείτε ότι υπάρχει συσσωρευση ρευμάτων σε κάποιες χρονικές περιόδους και ότι κάποια ρεύματα συνυπάρχουν την ίδια χρονική περίοδο. Πού νομίζετε ότι οφείλεται αυτό;

- ✕ Αν έχετε εμπιστοσύνη στο ζωγραφικό σας ταλέντο, επιλέξτε ένα ποίημα από τα παραπάνω που σας άρεσε και δημιουργήστε μια ζωγραφιά που να αποδίδει τα συναισθήματά σας για το συγκεκριμένο ποίημα. Μπορείτε αντ' αυτού να δημιουργήσετε ένα πρόγραμμα προβολής διαφανειών, στο οποίο θα συμπεριλάβετε τα ποιήματα που σας άρεσαν περισσότερο, διανθισμένα με εικόνες, πίνακες ζωγραφικής ή ήχους που θα βρείτε από το διαδίκτυο. Προσπαθήστε να καταγράψετε τις σκέψεις και τα συναισθήματα που εκφράζετε με τη ζωγραφική σας ή τις εικόνες που προβάλλετε στις διαφάνειές σας.
- ✕ Τέλος, μελετήστε τα παρακάτω ποιήματα και αποσπάσματα και προσπαθήστε να τα εντάξετε στα ποιήματα της παράδοσης, του μοντερνισμού, ή στα ποιήματα που βρίσκονται στο μεταίχμιο των δύο ρευμάτων. Κατατάξτε τα ποιήματα σε μια σειρά, από το πιο παραδοσιακό ως το πιο μοντέρνο. Αν θεωρείτε ότι θα τα καταφέρετε, προσπαθήστε να εντάξετε το κάθε ποίημα σε συγκεκριμένο λογοτεχνικό ρεύμα, σχολή ή ποιητική γενιά. Αν είστε σίγουροι για τις γνώσεις και την εμπειρία που αποκτήσατε από τη μελέτη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του κάθε ποιητή, προσπαθήστε να αποδώσετε το κάθε ποίημα σε συγκεκριμένο ποιητή (ή συγκεκριμένο είδος τραγουδιού στην περίπτωση των δημοτικών τραγουδιών). Σε κάθε περίπτωση, να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία που προκύπτουν από τα ίδια τα ποιήματα. Στο τέλος, μπορείτε να ελέγξετε την απάντησή σας επισκεπτόμενοι το Σπουδαστήριο του Νέου Ελληνισμού, τη Μυριόβιβλο και την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα.

➤ Ποιήματα και αποσπάσματα για μελέτη:

1ο Η Πορτοκαλένια

Τόσο πολύ τη μέθυσε ο χυμός του ήλιου
Που έγειρε το κεφάλι της και δέχτηκε να γίνει
Σιγά-σιγά : η μικρή Πορτοκαλένια !
Έτσι καθώς γλαυκόλαμπαν οι επτά ουρανοί
Έτσι καθώς αγγίξαν μια φωτιά τα κρύσταλλα
Έτσι καθώς αστράψανε χελιδονοουρές
Σάστισαν πάνω οι άγγελοι και κάτω οι κοπελιές
Σάστισαν πάνω οι πελαργοί και κάτω τα παγόνια
Κι όλα μαζί συνάχτηκαν κι όλα μαζί την είδαν
Κι όλα μαζί τη φώναξαν : Πορτοκαλένια !

2ο Όρθρος

Φρενήρης μα ευσταθής
Ο πώλος της ημέρας εισελαύνει
Στο στόμα της ανοίξεως και μέλπουν τα πουλιά
Με την αιθρία μέσα στη φωνή τους
Καθώς αυλοί που αντιλαλούνε σε χλωρίδα
Δρακός αγγέλων εν εκστάσει διατελούντων

Σαν ανεμώνες που προέρχονται
Από τα πέταλα της ηδονής.

➤3ο *Εις Σούλι*

Ψυχαί μαρτύρων χαίρετε·
την αρετήν σας άμποτε
'να μιμηθώ εις τον κόσμον,
και 'να φέρω την λύραν μου
με 'σας να ψάλλω

4ο *Είμαι το λουλούδι*

Είμαι το λουλούδι που σιγά το τρώει το κρυφό σαράκι.
Γέννημα και θρέμμα στην ψυχή μου μέσα το κακό φωλιάζει.
Και ζωή και χάρος είμαι, απ' τη γελάστρα τύχη δεν προσμένω.
Αψηλό κι ωραίο στήνω το κορμί μου κι άλλο δε μου μοιάζει.
Όμως όταν δείξω τις πληγές μου στ' άστρα, θάμαι πεθαμένο.

5ο [Ενότητα Ε']

Καημένη, κι ας το κάτεχες, πως εις την κάμερά σου
ευρίσκεται η Αγάπη σου, η ζήση, κ' η χαρά σου,
και πως εκεί που εκοίτουσου', στο στρώμα που εκοιμούσου',
γιατρεύου' εκείνον που ποτέ δε βγαίνει από το νου σου.
Μ' ας πορπατούσιν οι καιροί, τα πράματα σιμώνουν,
κ' οι μέρες με σιγανειμιά και λάμπιν ξημερώνουν.
Η σκοτεινάδα εξέφεξεν, η συννεφιά σκολάζει,
οι ανέμοι κατατάσσουσι, καλοκαιράκι βράζει.
Και του Κυρού σου η όργητα κ' η κάκητα μερώνει,
κ' εδά που αρχίζει το Καλό, σ' χαρές το ξετελειώνει.

6ο *Ο Μότσαρτ*

Ο Μότσαρτ μ' ένα μαύρο σκύλο τριγυρίζει τα καμμένα
σπίτια· ψάχνει κει μέσα στην καφή τέφρα και την καρβουνίλα.
Σε μερικές γωνιές δεν έχουν ακόμη σβήσει οι φωτιές...
—ΠΑΡΑΞΕΝΟ -λέει- ΠΟΥΘΕΝΑ ΔΕΝ ΑΚΟΥΓΕΤΑΙ
ΠΙΑ Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΜΟΥ...

7ο [Θρήνος...]

Σ' αφήνω γεια, μαννούλα μου, σ' αφήνω γεια, πατέρα,
έχετε γεια, αδερφάκια μου και σεις ξαδερφοπούλεις.
Θα φύγω, θα ξενιτευτώ, θα πάω μακριά 'ς τα ξένα.
Θα φύγω, μάννα, και θα ρτώ και μην πολυλυπείσαι.

8ο Τελειωμένα

Μέσα στον φόβο και στες υποψίες,
με ταραγμένο νου και τρομαγμένα μάτια,
λυώνουμε και σχεδιάζουμε το πώς να κάμουμε
για ν' αποφύγουμε τον βέβαιο
τον κίνδυνο που έτσι φρικτά μας απειλεί.
Κι όμως λανθάνουμε, δεν είν' αυτός στον δρόμο·
ψεύτικα ήσαν τα μηνύματα
(ή δεν τ' ακούσαμε, ή δεν τα νοιώσαμε καλά).
Άλλη καταστροφή, που δεν την φανταζόμεθαν,
εξαφνική, ραγδαία πέφτει επάνω μας,
κι ανέτοιμους — πού πια καιρός — μας συνεπαίρνει.

➤ Δικτυογραφία

www.youtube.com

www.greek-language.gr

<http://el.wikipedia.org>

<http://www.snhell.gr>

http://www.myriobiblos.gr/greekliterature/dimotiko_tragoudi.html

<http://erotokritos.users.uth.gr/erotokritos.htm>

https://www.musicportal.gr/greek_traditional_music/?lang=el

<https://www.vitsenzoskornaros.org/erotokritos/>

https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/literature_history/search.html?details=110

<http://blogs.sch.gr/stratilio/archives/1489>

<http://www.potheg.gr/PeriodDetails.aspx?lan=1&id=13>

<http://milwntasgiatoxioni.wordpress.com/2009/01/17/>

<http://www.kavafis.gr>

<http://www.potheg.gr/WriterDetails.aspx?id=7711180&lan=1>

<http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=150978>

https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/literature_history/search.html?details=16

<http://nikoskabbadias.blogspot.com>

<http://varnaliskostas.blogspot.com>

<http://empirikos.blogspot.com>

<http://www.enganopoulos.gr>

<http://www.mikrosapoplous.gr/extracts/sahtouris.html>

<http://www.potheg.gr/ProjectDetails.aspx?Id=583&langid=1>

<http://www.greek-language.gr/greekLang/literature/tools/concordance/seferis/index.html>

http://users.uoa.gr/~nektar/arts/tributes/george_seferis

<http://www.netschoolbook.gr/digiseferis.html>

<http://www.potheg.gr/WriterDetails.aspx?id=7711255&lan=1>

<http://www.netschoolbook.gr/b1-log-elytis.html>

<http://www.potheg.gr/WriterDetails.aspx?id=7711282&lan=1>

<http://odelytis.blogspot.com/2009/08/z.html>

<http://www.potheg.gr/WriterDetails.aspx?id=7711291&lan=1>

http://users.uoa.gr/~nektar/arts/tributes/giannhs_ritsos

<http://www.netschoolbook.gr/eleni/b1-eleni-seferis.html#32>

https://latistor.blogspot.com/2020/06/blog-post_6.html

http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/ritsos_eleni.html

https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/literature_history/search.html?details=83

<https://www.onassis.org/el/initiatives/cavafy-archive>